

อาสาพาเที่ยว

มนทิรา จูฑะพุทธิ
kunmontira@hotmail.com

น่าน...เมืองเก่าที่มีชีวิต ที่ซึ่งอดีตกาลคือปัจจุบัน

คุ้มเจ้าเมฆวดี ณ น่าน

ตึกรังสีเกษม

น่าน เนิบ เนิบ
น่านนะสิ
กาลครั้งหนึ่ง 'น่าน' มาแล้ว
โน่น นี่ 'น่าน' นู่น
ให้มันได้อย่าง 'น่าน' เซ่ะ

สารพัดถ้อยคำที่ผู้คนพากันตั้งชื่อให้กับเมืองล้านนาแห่งนี้...ด้วยประทับใจ

สำหรับฉันแล้ว น่าน คือ เมืองเก่าที่มีชีวิต ที่ซึ่งอดีตกาลคือปัจจุบัน ที่ทำให้เมืองแห่งขุนเขาและสายน้ำแห่งนี้...มีเสน่ห์มิรู้จาง

3 อาคารเก่าที่มีชีวิตต้องห้าม (พลาด)

1 คุ้มเจ้าเมฆวดี ณ น่าน

ตัวอย่างของการเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิตอย่างแท้จริงสามารถเห็นได้ที่ 'คุ้มเจ้าเมฆวดี ณ น่าน' บ้านเก่าอายุ 130 ปี ที่วันนี้พร้อมแล้วที่จะเปิดคุ้มให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมอย่างใกล้ชิด

บ้านหลังนี้ในอดีตเป็นเรือนหอของเจ้าหล ณ น่าน และเจ้าเมฆวดี ณ น่าน ซึ่งมีธิดาเพียงคนเดียว คือ เจ้ามอญแก้ว ณ น่าน ปัจจุบันเป็นที่อยู่อาศัยของบุตรธิดา 4 ท่านของเจ้ามอญแก้ว ณ น่าน นั่นเอง

วันที่ฉันไปเยี่ยมชมนั้น เจ้าชูติมา ณ น่าน ธิดาคนโต ซึ่งเป็นประธานส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลในเวียง บ้านหนองเต่า และเจ้าวราภรณ์ ณ น่าน ธิดาคนสุดท้อง กรุณาพาชมบ้านด้วยตัวเอง

เมืองเก่าที่มีชีวิตเป็นเช่นนี้เอง เจ้าของอาศัยอยู่ในบ้านและดำเนินชีวิตตามปกติ นักท่องเที่ยวมาถึงเรือนชานก็ให้การต้อนรับ...ประดุจญาติมิตร

เป็นเช่นที่นายแพทย์ บุญยงค์ วงศ์รักมิตร ปูชนียบุคคลผู้มีคุณูปการต่อเมืองน่าน ได้กล่าวไว้ไม่มีผิด ว่าถ้าคนเมืองน่านเป็นเจ้าบ้านที่ดี ต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยมิตรไมตรี การท่องเที่ยวของน่านก็จะอยู่อย่าง...ยั่งยืน

2 ตึกรังสีเกษม

อาคารเก่าอายุ 101 ปี สวยคลาสสิก โดดเด่นอยู่ในบริเวณโรงเรียนน่านคริสเตียนศึกษา ในยุคที่มิชชันนารีเข้ามาเผยแผ่ศาสนา กำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นหอประวัติศาสตร์ ห้องพิพิธภัณฑ์ชั่วคราว ซึ่งจัดนิทรรศการหมุนเวียนจะนำพานักท่องเที่ยวนั่งไทม์แมชชีนย้อนเวลาไปสู่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ผ่านภาพถ่ายและข้าวของเครื่องใช้สมัยโบราณของนันทบุรีศรีนครน่านเมื่อ 4,500 ปีที่ผ่านมา นับเนื่องตั้งแต่มนุษย์ยุคหินนั่นเลยทีเดียว

อาจารย์ต้น (หิรัญ อุทธวงศ์) ผู้อุทิศตนให้กับการรื้อฟื้นหน้าประวัติศาสตร์ของเมืองน่าน คาดหวังว่าในอนาคตหอประวัติศาสตร์แห่งนี้จะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่สมบูรณ์แบบ ที่มีระบบหูฟังให้นักท่องเที่ยวมีป้ายสื่อความหมายที่บอกเล่าเรื่องราวครบถ้วน และที่สำคัญ ชุมชนที่อยู่รายรอบจะเข้ามามีส่วนร่วมกับหอประวัติศาสตร์แห่งนี้

คุณป้าภัทราภรณ์ ปราบริปู ยิ้มต้อนรับ ณ โฮงเจ้าฟองคำ

อดีต ปัจจุบัน อนาคต กำลังถูกเชื่อมร้อยด้วยรอยต่อของกาลเวลา

เป็นอาคารเก่าทรงคุณค่าที่ห้ามพลาดชมเป็นอันขาดหากอยากรู้จักน่านอย่างสนิทสนม

3 โฮงเจ้าฟองคำ

'โฮง' เป็นคำพื้นเมือง หมายถึงที่อยู่อาศัยของเจ้านายล้านนาไทย โฮงเจ้าฟองคำมีอายุร้อยปีเศษ เป็นเรือนใต้ถุนสูงตามแบบสถาปัตยกรรมล้านนาโดยทั่วไป พื้นที่ใช้สอยแบ่งเป็นตัวอาคารซึ่งเป็นเรือนแฝดสองหลัง ได้แก่เรือนนอนและเรือนครัว เชื่อมด้วยชานกว้างเปิดโล่ง เดิมเป็นที่พักของเจ้าศรีตุมมา หลานเจ้ามหาวงศ์ เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 11 ของราชวงศ์หลวงติ๋นมหาวงศ์ เจ้าบุญยืน ธิดาคนสุดท้องของเจ้าศรีตุมมาและเจ้ามโน ได้ย้ายตัวโฮงมาสร้างในพื้นที่ปัจจุบันและได้ตกทอดสืบต่อมายังเจ้าฟองคำ ธิดาของเจ้าบุญยืนกับเจ้าอินต๊ะ

"พอรู้ว่าเป็นบ้านเจ้า นักท่องเที่ยวบางคนก็ถามหาเก้าอี้หลุยส์ ป้าก็บอกว่าไม่มีหรอก" คุณป้าภัทราภรณ์ ปราบริปู บุตรีคนที่ 6 ของเจ้าฟองคำ ซึ่งเป็นผู้ดูแลบ้านหลังนี้เล่าให้ฟังด้วยน้ำเสียงเป็นปกติ ด้วยเข้าใจจริตของนักท่องเที่ยวว่าไม่เหมือนกัน

ฉันมาโฮงเจ้าฟองคำเป็นครั้งที่สี่ในช่วงเวลาหนึ่งปี ได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดโดยมิพักต้องสังเกต ต้นปี 2558 ที่ฉันมาเป็นครั้งแรกนั้นมีนักท่องเที่ยวนับคนได้ แต่ต้นปี 2559 รถรางแล่นพานักท่องเที่ยวมาถึงโฮงเจ้าฟองคำกันเลยทีเดียว นักท่องเที่ยวจีนเกือบ 20 คนกรูกันขึ้นมาถ่ายรูปตามมุมต่างๆ ของบ้าน บางคนพยายามจะนั่งลงบนตั่งเซรามิกเพื่อเก๊กท่าถ่ายรูป ฉันละเสียวตั่งแตกตำตูด ไม่นับเด็กตัวน้อยที่วิ่งซุกซนบนชานอย่างสนุกสนาน ความที่พื้นชานเป็นไม้ตีเว้นร่องและผ่านการใช้งานมาอย่างยาวนานจึงส่งเสียงออดแอดเหมือนคนแก่บ่นกระปอดกระแปด

ผู้หญิงสองวัยสบตากันอย่างเข้าใจโดยไม่ต้องเอื้อนเอ่ยคำใดๆ สุดท้ายคุณป้าจึงบอกว่ากำลังจะบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยว

"ต้องปรับระบบใหม่ เพราะคนมากันเยอะ อาจจะต้องมีไกด์ประจำแต่ละห้อง ทั้งข้างล่าง-ข้างบน แล้วพอจัดระเบียบก็ต้องเก็บค่าเข้าชม เป็นค่าใช้จ่าย แต่ตอนนี้ป้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ก่อน (อย่างนี้คือให้เข้าชมฟรี) คือถ้าคนอยากจะมาเที่ยวโฮงเจ้าฟองคำป้าจะขอเวลาเขาสักครึ่งชั่วโมง อยากให้เขามาดูให้หมด ได้ความรู้ไปทั้งหมด แต่นี่เขามีเวลาแค่ 10 นาที แค่ชมแล้วแชะแล้วก็ไป ไม่มีเวลา มีของชุมชนขายเขาก็ไม่ซื้อ ไม่ใช่ว่าเห็นแก่ได้หรือเห็นแก่ตัวนะ ป้าช่วยการท่องเที่ยวของจังหวัดมาเป็นเวลา 4 ปีแล้ว จังหวัดเองก็ไม่ได้ดูแลอะไรมาก เพียงแต่เอารถรางมาเที่ยว ก็ขอบคุณตรงส่วนนี้ แต่ว่าถ้าเราจัดระบบใหม่ นักท่องเที่ยวก็จะได้ความรู้ จะได้เรียนรู้วิถีของคนน่าน อย่างห้องจัดแสดงเครื่องเงิน เขาจะได้รู้ว่านี่เงินน่านนะ ถ้ามีไกด์ก็จะอธิบายครบทุกห้อง มันจะได้สื่อความหมายได้ถูกต้อง ซึ่งตอนนี้ก็มีอยู่หน่วยงานหนึ่ง คือ อพท. ก็คือ 'องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)' เขาจะมาช่วยดูแลให้ ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพราะนักท่องเที่ยวมาครั้งหนึ่งถ้าเขาจะมาอีกในครั้งที่สอง เขาต้องเรียนรู้อะไร เหมือนกับที่คุณมาแล้วได้เรียนรู้ภาษาตั๋วเมือง อย่างน้อยก็เขียนชื่อตัวเองได้ (มาครั้งนี้ฉันมีโอกาสได้หัดเขียนภาษาล้านนาด้วย) ก็ได้เรียนรู้ เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์"

อพท. เข้ามาสนับสนุนเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแล้วดีไหมคะ

"ดี (ตอบน้ำเสียงหนักแน่น) ถ้า อพท. เขาไม่เข้ามาช่วยนะ คงไม่พัฒนาเท่านี้ ป้าคิดว่า อพท. เขาทำหน้าที่เหมือนคนคัดเลือกนางงาม สรรหาสาวงามส่งเข้าประกวด อะไรที่เป็นสิ่งดีที่เขาจะสามารถนำไปเผยแพร่ได้ เขาก็จะไปชักชวน ไปดูแล ไม่ต้องอะไรหรอก อย่างตึกรังสีเกษม อพท. เขาก็ช่วยดูแล อย่างเราเองเราก็ไม่เคยคิดว่าจะมาถึงจุดนี้ เพราะเราไม่คิดว่าบ้านเก่าของเราหนึ่งหลังจะมีคนมาสนใจ คนเมืองเขาเรียกว่า...บ้านเก่าโกรกโชลก ก็คือบ้านเก่าโกโรโกโสในภาคกลางนั่นละ จะมีใครมาสนใจ ก็เป็นสิ่งที่เราคาดไม่ถึง"

โฮงเจ้าฟองคำ เปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวเข้าชมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554

"เปิดมาได้ 4 ปีแล้ว จุดเริ่มต้นที่เปิดเพราะมีเจ้านายหลายฝ่ายมาขอดู เจ้านายก็คือหน่วยงานรัฐ พอเสาร์-อาทิตย์มาแล้ว ขอดูหน่อย เปิดบ้านให้ดูหน่อย แต่ว่า อพท. มาก่อนหน้านั้นแล้ว มาชักมาชวน มาแนะมานำ เขามีอะไรหลายอย่างที่เราเชื่อมั่น ว่าหน่วยงานนี้ไม่ใช่จะมาเอาประโยชน์ แต่เป็นหน่วยงานที่สร้างสรรค์ เพราะป้าเองก่อนจะทำก็ไปดูหลายแห่ง อย่างบ่อสวกอย่างเนี้ย แต่ก่อนนักท่องเที่ยวไม่รู้จักบ่อสวกเลย แต่ อพท. ก็ไปจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ หรืออย่างนาซาว อพท. ก็ไปสอนชุมชนให้ทอผ้า ขบวนการเยี่ยมเลย ตั้งแต่เส้นด้าย การทอ การย้อม ก็ทำให้เกิดการท่องเที่ยว ซึ่งป้าว่ามันก็ดีนะ ถ้า อพท. ไม่เข้ามาทำใครจะทำ จังหวัดรึ จังหวัดก็ดูแลเรื่องถนนหนทาง การท่องเที่ยวถ้าเรามุ่งให้น่านเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิต เราจะต้องย้อนความเก่ากลับมาให้เห็นจริงๆ"

เฉกเช่นที่อาคารประวัติศาสตร์ทั้ง 3 กำลังสร้างให้น่านเป็นตำนานเมืองเก่าที่มีชีวิต...อย่างแท้จริง

ข้อมูล

- คุ้มเจ้าเมฆวดี ณ น่าน เปิดให้ชมทุกวัน โดยไม่เก็บค่าเข้าชม นักท่องเที่ยวที่ประสงค์จะเยี่ยมชม กรุณาติดต่อล่วงหน้า เจ้าชูติมา ณ น่าน โทร. 08 4046 6516
- ตึกรังสีเกษม ยังไม่ได้เปิดเป็นทางการ หากประสงค์เข้าชม กรุณาติดต่อล่วงหน้า อาจารย์ต้น (หิรัญ อุทธวงศ์) 08 7178 2588
- โฮงเจ้าฟองคำ เปิดให้ชมทุกวัน โดยไม่คิดค่าเข้าชม
- สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ติดต่อ อพท. สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน 0 5477 1458-9